

Rostres de València

Hi ha rostres taciturns. Altres mostren els rastres d'una felicitat benestant, pròpia d'aquells a qui els ha anat bé la vida. Però també hi ha inexpressions que amaguen fortes decepcions o el turment d'una gran culpa. Aquest últim cas podria correspondre a la fisonomia de València, urbs que ha viscut en els últims temps l'impuls de nombroses i complexes cirurgies urbanístiques. En aquest sentit, 'Cartografia històrica de la ciudad de Valencia (1608-1929)' esdevé una obra indispensable per a entendre com s'ha modificat durant segles la faç de València fins a convertir-se en el que és avui.

Alfonso Moreira, director editorial de Faximil Edicions Digitals (www.faximil.com), introdueix el CD-Rom a l'ordinador. Una vegada carregat el disc, apareixen en pantalla 24 facsimils de plànols de la ciutat de València que Moreira comença a passar un per un. "Fixa't! En aquest apareix un cadafal en la plaça del Mercat. O mira aquest altre, amb les muralles de la ciutat encara dretes", comenta amb la passió del progenitor que examina l'àlbum familiar i s'adona de com a crescut el seu fill.

No obstant això, si hi ha uns veritables pares de la criatura aquests són els arquitectes Amando Llopis, Luis Perdigón i Francisco Taberner, autors d'aquest treball. "És un pas gegantí digitalitzar els plànols i que es puguin ampliar tant com vulgues fins al punt de llegir el nom dels carrers. A banda, és molt pràctic que cada representació vaja acom-

panyada d'una fitxa amb les seues característiques tècniques i una descripció del context històric durant la qual fou traçada", manifesta Perdigón, i alhora comença a rememorar els orígens d'una obra que, en realitat, té més de tres dècades d'història. De fet, tot començà a principi dels setanta amb l'edició d'un llibre revelador: *La ciutat de València*, de Manuel Sanchis Guarnier. Una publicació que va sacsejar el món acadèmic de l'època, en especial el referent a l'àmbit de l'Escola d'Arquitectura. "L'obra va influir en un sector interessat per les transformacions de la ciutat en el seu context històric. En aquell moment era un estudiant més i, quan vaig acabar la carrera, vaig entrar en el Col·legi d'Arquitectes, on es vivia també un interès per documentar aquestes transformacions." Perdigón va participar en aquest afany que, finalment, cristal·litzà en una exposició a la fi dels setanta i en

la publicació d'un llibre el 1985, *Cartografia històrica de la ciudad de Valencia. 1704-1910*, que va ser, al final, l'embrió de l'actual CD-Rom.

Una ciutat en creixement. Però, quines diferències hi ha, a banda de les formals, entre la publicació de 1985 i el nou treball digitalitzat que s'edita ara? El CD-Rom és una ampliació i una selecció al mateix temps. Per un costat, el període que cobreix és major, però el nombre de plànols passa dels prop de seixanta del llibre als vint-i-quatre del CD-Rom. "Hem volgut traure només els més significatius: els que expliquen millor la transformació de la ciutat o els que, per alguna raó, tenen un mèrit especial." En aquest segon grup trobem el plànol d'Antoni Manceli i els de Tomàs Vicent Tosca. El primer, del 1608, significa la primera representació fiable de la ciutat de València: una laberíntica amalgama de carrerons prèvia a l'expulsió dels moriscos.

Quant a les representacions de Tosca (1704 i 1738), aquestes han esdevingut durant dècades la icona cartogràfica de la ciutat. Tosca, conegut com el "capellà de les ratlletes", solia compondre els plànols sobre la paret de la seua cel·la en la congregació de l'Oratori de sant Felip Neri, d'on era prevere. Si aprofundim en els seus traços, s'albira a la perfecció la ciutat conventual, solcada de bigarrats carrers que desembocaven en places presidides per sumptuosos edificis religiosos. "Es tractava d'un tipus d'arquitectura on el clergat, mitjançant la seua esplendor i les seues nombroses propietats, buscava controlar i sotmetre els ciutadans", apunta Perdigón.

Altres plànols de gran expressivitat són els que van compilar les tropes napoleòniques durant el seu setge a València. Destaquen el del general Moncey, 1808, i el del general Suchet, 1812. Tots dos s'esgrimeixen segons les necessitats militars que palesaven les seues accions. D'aquesta manera contemplem no sols

El primer plànol aplegat en la *Cartografia històrica* és aquest de 1608, en què encara es pot apreciar la trama urbana de carrerons laberíntics prèvia a l'expulsió dels moriscos. A la dreta, un detall de la plaça del Mercat, amb un cadafal enmig.

la ciutat amb els seus emplaçaments defensius sinó també una àmplia panoràmica de la rodalia on es realitza una minuciosa descripció de la topografia i el paisatge: xarxa de camins, camps de conreu, sèquies, cases aïllades i fins i tot un tros de l'Albufera.

Finalment, els facsímils que denoten una major complexitat urbanística responen al moment en què València va desfer-se de les muralles i prengué consciència de créixer més enllà dels seus límits tradicionals. La ciutat conventual deixava pas a la burgesa, hereva de la revolució industrial, que va traduir-se de manera eloqüent en la construcció de l'eixample. Aquest període, comprès entre la segona meitat del segle XIX i la primeria del XX, conformà una autèntica operació d'estètica no sempre ben resolta pels seus precursors. L'illot urbanístic que representa l'avinguda Baró de Càrcer o la caòtica ampliació de la plaça de la Reina esdevenen clars paradigmes.

Vestigis del demà. Segons conta Perdigón, tot el trajecte urbanístic que descriu aquesta edició facsimilar ens permet intuir vestigis de la València del demà. Projectes tan antics com el passeig cap a la mar continuen trastornant una urbs que viu sota els influxos de la

Copa de l'Amèrica. "Si al CD-Rom parlem de la ciutat conventual i de la burgesa, pense que ara seguim un altre model: postcapitalista, liberal, on s'imposa el mercat del sòl." No debades, sembla que València camina des de fa anys sobre la corda fluixa d'una especulació delirant "basada en l'impuls de convertir la ciutat en objecte de benefici privat".

FAXIMIL EDICIONS DIGITALS

Per aconseguir això s'utilitzen tècniques ja gastades en altres èpoques, com ara durant l'esplendor de la classe burgesa. En aquell moment es feia servir un tipus d'arquitectura de caire majestuós, visualment impactant, en què la burgesia pretenia veure's representada i, de pas, influir psicològicament sobre els ciutadans fent-los sentir-se orgullosos de la seua ciutat. "Això es veu ara amb la Ciutat de les Arts i de les Ciències, una obra clau en aquest sentit."

Tanmateix, una altra maniobra d'hipnosi col·lectiva que sembla que ha calat amb força és la utilització constant per les autoritats i els mitjans de comunicació de l'expressió de València com a ciutat d'esquena a la mar. "No és altra cosa que un tòpic absurd, potser les ciutats tenen esquena, cul o cames?" Siga com siga, València necessita d'una estratègia urbanística esgrimida amb lleis que propicien la millora urbana i que impedeixen convertir la totalitat del seu perfil en un mer producte de consum. "Sóc pessimista i alarmista pel que fa a aquest tema. Però bé, ací tenim aquest treball que esperem que ajude a tenir una visió crítica no sols del passat sinó també del present de la nostra ciutat", conclou Perdigón.

Sergi Tarín